

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE *DANA HRVATSKE KNJIGE*

NAGRADU »J U D I T A«
za najbolju knjigu ili studiju o hrvatskoj književnoj baštini,
posebno o humanističko-renesansnoj u 2020. godini
dobio je

LUKO PALJETAK

za knjigu
KNJIŽEVNI PRETINCI
Matica hrvatska, Zagreb, 2020.

O b r a z l o ž e n j e :

Da je slavni naš pjesnik u istoj osobi i vrijedan i ugledan filolog, poznato je odavno, jer objavio je od 1990. naovamo cijeli niz stručnih knjiga, ponajviše posvećenih hrvatskoj književnosti, i to novijoj. Taj je odsječak naše književne povijesti predmet zanimanja i u ovoj zbirici rasprava, koja se – usprkos različitosti tema i višestrukosti pristupa – doima iznimno konzistentnom, te je možemo s pravom uzeti kao pregled onih imena i dostignuća koja se u našoj literaturi XX. stoljeća doimaju osobito važnima ili intrigantnima.

Počinjući od sebi najbliže, dubrovačke tradicije, Paljetak niže najprije rasprave o braći Vojnović, pa o Franu Supilu, da bi se potom latio Nazora i Ivane Brlić Mažuranić, A. B. Šimića i Begovića, Frangeša i Ujevića, Šegedina, Slamniga, Dizdara i Martića, i napokon Krunoslava Quiena. Kod raznih autora zanimaju ga različiti aspekti njihova djela: jednom je to motivika, drugi put stih, treći put

simbolika, a koji put se radi i o ponekom posve previđenom sloju piščeva djelovanja, poput, npr., Nazorovih drama.

Ali, čime god se bavio, ovaj autor zapravo uvijek proučava literarnost izabranih tekstova, ono po čemu oni jesu prije svega književni. A to danas i nije tako čest slučaj, pa utoliko i nije čudno što Paljetak stiže do sasvim originalnih i zanimljivih uvida nad kojima se vrijedi zamisliti. Naravno, to mu ne bi bilo moguće da nije njegove iznimne filološke spreme, izvrsnog poznavanja materijala i stroge metodološke discipline. A o njegovoj vjeri da je novija hrvatska književnost vrijedna svakoga istraživačkog napora, ne treba posebno ni govoriti, jer ona izbija iz svakoga retka. Pa ako je *Judita* među ostalim i nagrada za promicanje hrvatske književnosti, vjerujemo da ona i po tom kriteriju dolazi u prave ruke.

Zagreb – Split, 22. travnja 2021.

Akademik Pavao Pavličić

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE *DANA HRVATSKE KNJIGE*

NAGRADU »D A V I D I A S«
za najbolju knjigu, odnosno studiju inozemnog kroatista
u 2020. godini
dobio je

MACIEJ CZERWIŃSKI

za knjigu
ČVOROVİ PRIJEPORA. JEZICI I ZNAKOVİ TRADICIJE
Alfa, Zagreb, 2020.

Obrazloženje :

Knjiga uglednog poljskog slavista, profesora na Jagelonskom sveučilištu u Krakovu Macieja Czerwińskiego *Čvorovi prijepora. Jezici i znakovi tradicije* («Alfa», Zagreb, 2020.) nov je i originalan doprinos promatranju pojedinih tema hrvatske književnosti i kulture, razmotrenih u filološkom i teorijskom promišljanju, ali i u kontekstu širih društveno-povijesnih zbivanja. Prof. Czerwiński pronalazi kao bitnu točku dugotrajnog prijepora u novijoj hrvatskoj kulturi i politici dvije različite koncepcije koje su se razvile u doba hrvatskog narodnog preporoda: prva je utemeljena na nacionalnim osnovama, tj. na tradiciji Trojedne Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, dok je druga internacionalna koncepcija osnovana na tradiciji Velike Ilirije, tj. kraljevstva ujedinjenih Slavena (poznatog još od Jurja Križanića i Mavra Orbinija). Autor vrlo argumentirano i objektivno sagledava složenost političkih i geopolitičkih okolnosti kao i javnih pojedinaca koji su u »postojećim okolnostima postulirali određena rješenja« (*Čvorovi prijepora*, str. 10). Nizom odličnih zapažanja Czerwiński komentira i postpreporodnu dominaciju službenog štokavskog standarda koji potiskuje, posebice u stavovima hrvatskih književnih kritičara i jezikoslovaca, stvaralaštvo na čakavskom i kajkavskom narječju, te autor time detektira strah »od višestoljetnog mukotrpnog prevladavanja višeglasja«. Refleks spomenutih kulturoloških strujanja / prijepora autor analizira nizom eseja koji započinju od šezdesetih godina 19. st. pa do današnjice, interpretirajući rad Augusta Šenoae (u noveli *Vječni Žid*), problematiku tzv. srbokatoličkog pokreta u Dubrovniku, ratne galicijske teme Miroslava Krležu

i njihovo protezanje sve do Drugog svjetskog rata, stvaralaštvo i memoaristiku Ivana Meštrovića i Bogdana Radice, romane Ivana Supeka i Nedjeljka Fabrija, retoriku hrvatskih komunista, tj. novogovor ili jezik propagande i totalitarizma, te semiotička razmatranja o hrvatskom jeziku u sustavu kulture, odnosno o književnom jeziku kao znaku. Spomenute prijepore i književnoumjetničke prezentante pojedinih kulturnih gibanja autor promatra kroz teoretsku, filološku, semiotičku, književnopovijesnu i društveno-povijesnu raščlambu.

Knjigu odlikuje autorova izvrsna znanstvena upućenost u područje kroatistike, spisateljska vrsnoća i zanimljiv, kod nas učestalo zaobilažen, izbor građe koji kroz više povijesnih razdoblja razlaže pojavu utopističkih sveslavenskih društveno-političkih koncepcija te se refleksi tih zbivanja s učestalo tragičnim ishodom za hrvatski narod odražava i u višestoljetnom lancu književnih djela pa i samih umjetnika, od kojih su mnogi, poput Bogdana Radice, Ivana Meštrovića i Vinka Nikolića, završili u egzilu. Popularno rečeno, stručan i analitičan pogled »sa strane« na pacijentovo stanje, nerijetko je precizniji, smioniji, hladnokrvno objektivniji od pogleda »iznutra«, a prof. Czerwiński odlično dijagnosticira ideološke pojavnosti kod hrvatskih intelektualaca i pisaca koje ekvilibriraju između polova visoke zanesenosti i autodestruktivnosti, ali promatrajući ih prvenstveno u okviru dosega literarnosti i umjetničkog oblikovanja, te im pridružuje uvjerljivu književnu valorizaciju, ali i postavlja kao znak za razmišljanje i moguću pouku budućim generacijama.

Zagreb – Split, 22. travnja 2021.

Dr. sc. Hrvojkica Mihanović-Salopek

DRUŠTVO HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA
POVJERENSTVO NAGRADE *DANA HRVATSKE KNJIGE*

NAGRADU »S L A V I Ć«
za najbolji autorski knjigom objavljeni prvijenac
u 2020. godini
dobila je

LORA TOMAŠ

za knjigu
SLANI ZRAK
Hena com, Zagreb, 2020.

O b r a z l o ž e n j e :

Knjigom *Slani mrak* Lora Tomaš prvi se put javnosti predstavlja kao književnica. Prije te knjige u hrvatskom kontekstu imali smo ju priliku upoznati kao književnu kritičarku i prevoditeljicu s indijskog jezika, dok se u južnoj Aziji, gdje je provela nekoliko godina, intenzivnije predstavila i kao publicistica. Južnoazijsko reportersko iskustvo vjerojatno joj je pomoglo da i vlastitu domovinu promotri drugačijim očima, odnosno da lakše uoči neke njezine specifičnosti. Jedan od takvih fenomena zasigurno su hrvatski otoci, kojima se i bavi u svojem književnom prvijencu.

Radi se o dokumentarno-fikcijskoj prozi u kojoj se kroz skicu neimenovanog malog pučinskog otoka i njegovih rijetkih stanovnika ustvari pokušava prodrijeti u suštinu otočnih mentaliteta. U želji da čim preciznije ocrta navedenu osjetljivu i višedimenzionalnu problematiku, autorica je pribjegli opsežnom istraživanju i prikupljanju dokumentarnog materijala, koji ipak nije odoljela književno aranžirati. Rezultat svega toga složena je ne samo dokufikijska nego i žanrovski hibridna proza, u kojoj se izmjenjuju kazivanja i dijalozi autohtonih likova (često na čakavštini), ulomci dnevnika i sličnih zapisa, opisi fotografija, otočna vjerovanja itd. Većinu građe čine sjećanja kako samih likova/kazivača, tako i zapisivačice koja posreduje dio njihovih svjedočanstava. Pritom ni kazivači ni zapisivačica ne prikrivaju nepouzdanost vlastitih sjećanja, a čitatelj u njihovu *istinost* ima pravo posumnjati s obzirom na to da neki od njih npr. i sami tvrde da svakodnevno razgovaraju »s barem pedeset mrtvih ljudi«. Nепrestano se, dakle, isprepliću prošlost

i sadašnjost, sjećanja i dokumenti, pa i živi i mrtvi. Sve to čini cjelinu koju čitatelj, dakle, može mirne duše čitati kao ono što i jest – književni tekst neovisan o zbilji. Zapisivačica sama svoj tekst naziva »kolaž-otok«, što bi vjerojatno bila i najtočnija žanrovska označnica ovog izrazito fragmentiranog i žanrovski hibridnog teksta, koji bismo mogli promatrati i kao roman.

Najviše pažnje u romanu posvećeno je migracijama s otoka, kao i prijateljskim, ljubavnim i obiteljskim odnosima, u kojim se ponajprije portretiraju žene, koje se – najčešće ostavši same gotovo na pustom otoku – hrabro bore s ekonomskim, društvenim i ostalim izazovima. U svakom slučaju, neovisno o tome koliko pripadaju zbilji, a koliko fikciji, otočni svjetovi i otočni mentaliteti prikazani u ovom višestruko inovativnom romanu djeluju uvjerljivo, što svjedoči o autoričinoj pripovjedačkoj zrelosti, na kakvu rijetko nailazimo među debitantima. Zbog svega toga *Slani mrak* Lore Tomaš zaslužuje nagradu *Slavić* za 2020. godinu.

Zagreb – Split, 22. travnja 2021.

Doc. dr. sc. Mario Kolar